

Wijziging van de artikelen 254 en 455 van het Wetboek
van Strafrecht en andere voorzieningen op het gebied
der dierenbescherming

(Wet op de dierenbescherming)

MEMORIE VAN TOELICHTING

No. 3

Algemeen

§ 1. Inleiding

De strafrechtelijke bescherming van dieren deed hier te lande haar intrede met de invoering van het Wetboek van Strafrecht in 1886. De Code Pénal bevatte geen bepalingen op dit stuk. Nederland ging verder dan menig ander land en nam niet alleen een overtreding, doch ook een misdrijf van dierenmishandeling in zijn codificatie op. Beide werden gerangschikt onder de delicten tegen de zeden.

Hoewel de omschrijving van het misdrijf in het toenmalige artikel 254 Sr.: „mishandeling van een dier” in beginsel zeker mogelijkheden tot een bevredigende repressie bood, werd deze tengevolge van een enge interpretatie niet bereikt. Aanvankelijk nam de Hoge Raad n.l. aan, dat het opzet, — evenals „mishandeling” in artikel 300 (mensenmishandeling) sloot de in artikel 254 gebezigde term opzet in — gericht moest zijn op een „wrede” behandeling en dat zulk een behandeling zelfs doel moest wezen. Van dierenmishandeling was dus geen sprake, indien een ander doel aanwezig was. En ter bereiking daarvan was derhalve elk middel geoorloofd, afgezien van zijn zedelijke waarde of onwaarde en al mocht ook een voor het dier dragelijker middel voorhanden zijn.

Eerst ongeveer dertig jaren later wijzigde de jurisprudentie zich in gunstige zin. In aansluiting daaraan en ter voltooiing daarvan kwam in 1920 een wetswijziging tot stand, waarbij aan artikel 254 de thans nog bestaande inhoud werd gegeven: het „zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is” opzettelijk veroorzaken van pijn of letsel, benadelen van de gezondheid of onthouden van het nodige levensonderhoud werd strafbaar gesteld.

Het overtredingsartikel 455 Sr., dat oorspronkelijk slechts enkele bepalingen inzake trek- en lastdieren bevatte, kreeg toen eveneens zijn huidige vorm.

De boven aangehaalde zinsnede van artikel 254 Sr. maakt toetsing aan bepaalde zedelijke normen mogelijk, welke als het ware een maatschappelijk minimum aan zorg voor de dieren inhouden. Zulks sluit in, dat de rechter een eventuele groei van het rechtsbewustzijn kan volgen. Of een doel redelijk en een middel ter bereiking daarvan toelaatbaar is, staat niet eens voor al vast. Met name kan een technische of economische ontwikkeling tot verandering van opvattingen leiden. Voorts is het mogelijk, gelijk de Minister van Justitie Heemskerk zich bij de verdediging van zijn wetsontwerp in 1920 uitdrukte, „om de opvattingen betreffende de mensenplichten tegenover dieren te verheffen en om gewetens wakker te schudden”: hij zag hier een wijd veld van actie voor dierenbeschermingsverenigingen en voor dierenvrienden in het algemeen. Deze actie is gelukkig niet achterwege gebleven. Met erkentelijkheid mogen de ondergetekenden hier gewag maken van de onverflauwde activiteit der organisaties op het gebied van de dierenbescherming. Deze hebben ongetwijfeld de stimulerende werking uitgeoefend, welke zo juist werd bedoeld. Daarnaast heeft haar streven krachtig bijgedragen tot het tijdig signaleren van onnodig dierenleed en tot strafrechtelijk ingrijpen, waar dit mogelijk en geboden was.

§ 2. Leemten in de huidige wetgeving en
voorziening daarin

a. De algemene strafbepalingen.

Reeds Minister Heemskerk had er in 1920 op gewezen, dat zijn wetsontwerp slechts de oogst wilde binnen halen, welke toentertijd rijp was. Zulks in antwoord op verdergaande verlangens in de volksvertegenwoordiging, waaraan hij niet tegemoet kon komen. Deze betroffen de strafbaarstelling van het door schuld doen lijden en van het enkele kwellen van een dier; voorts werd wijziging van „het nodige levensonderhoud” (artikel 254 Sr. onder 2°) in „de nodige verzorging” bepleit.

Inmiddels is in de loop der jaren gebleken, dat de straffeloosheid van het niet-opzettelijk veroorzaken van dierenleed hoe langer hoe minder aanvaard wordt. Opzet is bij dierenmishandeling wellicht moeilijker dan bij andere opzet-misdrijven te bewijzen. Het dier kan als stomme getuige geen bewijsmiddelen verschaffen. In elk geval gaat soms tot ergernis der rechtsgenoten een dader vrij uit, wiens opzet hun vrijwel zeker lijkt. Grove onachtzaamheid en zelfs minder ernstige achteloosheid, waaruit nodeloos lijden van een dier voortvloeit, worden in steeds breder kring als strafwaardig aangevoeld. Er is dan ook reden om naast het opzet-misdrijf van artikel 254 en de meer concreet omschreven overtreding van artikel 455 een algemeen delict, waarvan het opzet geen element uitmaakt, in het Wetboek van Strafrecht op te nemen. Dat mishandeling van mensen alleen in de opzettelijke vorm (artt. 300 e.v. Sr.) is strafbaar gesteld en slechts veroorzaking van dood of ernstig lichamelijk letsel door schuld een culpoos misdrijf (art. 307 e.v. Sr.) oplevert, mag, naar de mening der ondergetekenden niet beletten om ten aanzien van dierenmishandeling in zeker opzicht verder te gaan. Het dier staat immers veel hulpelozier dan een mens tegenover degene, die hem mishandelt: het kan zich meestal niet verweren of aan de mishandeling onttrekken, noch de dader „aanbrengen” en het is, als elk ander object van eigendom of gebruik, aan de eventuele luimen van zijn eigenaar of gebruiker overgeleverd. De ondergetekenden stellen dan ook in artikel 11 van het onderhavige wetsontwerp een wijziging van artikel 455 Sr. voor, waarbij als het ware de pendant van het opzet-misdrijf onder de overtredingen wordt opgenomen. Voor het opnemen van een culpoos misdrijf, waarvoor sommigen pleiten, zien zij onvoldoende grond.

In dit verband achten de ondergetekenden het gewenst om tevens poging tot het misdrijf strafbaar te stellen: er blijven, mede als gevolg van de geschetste afhankelijkheid van het dier, ongetwijfeld tal van feiten, als in artikel 254 Sr. omschreven, verborgen, zodat niet-voltooid uitvoering, indien zij ontdekt wordt, repressie verlangt. Ook in dit opzicht lijkt afwijking van wat ten aanzien van mensen-mishandeling is bepaald ten volle verantwoord. Het huidige laatste lid van artikel 254 Sr. is derhalve in het bijgaande wetsvoorstel geschrapt.

Voorts kunnen de overige boven gememoreerde wensen, in 1920 bij de behandeling van het toenmalige wetsontwerp in de Staten-Generaal geuit, grotendeels worden ingewilligd. De artikelsgewijze toelichting geeft daaromtrent uitsluitel.

b. Bijzondere onderwerpen.

Dat de verwachtingen, welke velen van de toepassing van het in 1920 gewijzigde artikel 254 Sr. koesterden, niet geheel in vervulling zijn gegaan, vindt zijn verklaring niet slechts in de onder *a* besproken leemten.

Artikel 254 Sr. bevat twee criteria, welke beide tot een afweging van de belangen van de mens en het welzijn van het dier nopen: het redelijke doel en het toelaatbare middel. In hun algemeenheid zijn deze criteria uiteraard vaag: een richtsnoer voor de waardering dier belangen geven zij niet. Juist daarin ligt hun als het ware boven-tijdelijk karakter, dat in § 1 werd vermeld. Hoezeer dit ook is toe te juichen, voor de toepassing in de praktijk spruiten daaruit soms moeilijkheden voort. Zulks blijkt bij kwesties, welke sinds jaar en dag hangende zijn, zoals inzake het couperen van paarden en honden en inzake de zgn. kistkalveren. Bij de beoordeling van de toelaatbaarheid van een bepaald middel om tot een redelijk doel te geraken gaat het in feite niet zelden om de vraag, of een tot dusver niet toegepaste behandeling, methode of techniek mogelijk en economisch verantwoord is. Een positief antwoord zal dan meermalen een breuk betekenen met reeds lang bestaande bedrijfs- of andere gewoonten. Voegt men daar nog de dubia bij op biologisch gebied, bv. betreffende het pijnlijden van koudbloedige dieren, dan baart het geen verwondering, dat de rechtsvorming door de jurisprudentie niet steeds bevrediging kon schenken. Slechts door raadpleging op ruime schaal van belanghebbenden en deskundigen en door alzijdig overleg kunnen kwesties, als zo juist bedoeld, tot een oplossing worden gebracht; soms is het zelfs gewenst, dat experimenten worden verricht, bv. met een nieuwe methode. Het ligt dan ook meer op de weg van de wetgever dan van de rechter om op deze wijze knopen door te hakken, mede gezien de tijd, welke met een en ander gemoeid zal zijn. Bovendien is de algemene uitspraak van de wetgever voor de rechtsgenoot soms duidelijker dan die van de rechter, welke op een bepaald geval betrekking heeft en menigmaal allerlei neven-overwegingen bevat. Voorts bestaat er onder de opsporings-ambtenaren wel eens een zekere schroom om terzake een proefproces uit te lokken: mislukt de poging, dat kan de indruk worden gewekt, dat de geverbali-seerde behandeling ook moreel door de heugel kan. Enerzijds kan de rechter dus niet licht tot een hem en de rechtsgenoten bevredigende uitspraak geraken en anderzijds worden hem weinig gevallen voorgelegd. Het is derhalve gewenst, dat de bedoelde min of meer „brandende” kwesties bij een wettelijke regeling een algemene oplossing vinden. Verscheidene dezer vraagstukken zijn thans, naar uit de toelichting op de artikelen kan blijken, in een stadium gekomen, dat zulk een oplossing mogelijk lijkt.

De redenen om thans tot indiening van een wetsontwerp terzake over te gaan worden versterkt door de volgende overweging. Algemene normen behoeven bij toepassing op concrete situaties soms een nadere uitwerking. Zulks is ten aanzien van artikel 254 Sr. bv. gebleken bij de kwestie der kettinghonden: de redelijkheid van het doel — het gaat hier doorgaans om waakhonden — wordt vrij algemeen aangenomen, doch een maatstaf ter beoordeling van hetgeen ter bereiking van dit doel toelaatbaar is ontbreekt. Hier heeft de lagere wetgever menigmaal ingegrepen. Tal van gemeente-verordeningen bevatten op dit stuk voorschriften. Ook andere onderwerpen van dierenbescherming heeft de gemeentelijke wetgever soms geregeld, al of niet in combinatie met voorschriften van andere doelstelling (bv. het gebruik van oogkleppen bij paarden en het vervoer en het laden en lossen van dieren). Voor gevallen, waarin gedetailleerde normen niet de meest gewenste oplossing boden, is soms een vergunningsstelsel in het leven geroepen (bv. voor inrichtingen ter verzorging van kleine huisdieren). De Rijkswetgever kan zich deze gemeentelijke ervaring ten nutte maken. De bedoelde onderwerpen zijn immers doorgaans van algemene aard, zodat uiteindelijk slechts een voor het gehele land geldende regeling een adequate oplossing vermag te bieden. Daarnaast kan de Rijkswetgever ook voor andere, nog niet door de gemeenten geregelde kwesties een oplossing zoeken. Zijn taak zal overigens gedeeltelijk kun-

nen bestaan uit het verheffen tot een algemene regeling van wat in verscheidene gemeenten reeds als rechtsnorm is aanvaard. Tevens kan aldus een enkel niet gemotiveerd onderscheid, bv. tussen nabuurgemeenten, worden opgeheven. Het voorgaande houdt uiteraard niet in, dat hiermede een verdere ontplooiing der gemeentelijke activiteit op het terrein der dierenbescherming wordt afgesneden.

§ 3. Algemene opzet en indeling van het wetsontwerp

De bepalingen van het W. v. Sr. blijven, in de visie der ondergetekenden, de kern van de regelen ter bescherming van dieren uitmaken. Dit blijkt reeds uit hun beschouwingen in § 2. Hun streven is niet gericht op een min of meer volledige opsomming van 'smensen plichten jegens het dier, gelijk soms in kringen der dierenbescherming wordt bepleit. Slechts indien de algemene norm kennelijk te kort schiet, is concretisering naar hun mening gewenst. Deze concretisering kan, zoals uit het betoog onder *b* in § 2 volgt, bestaan in een duidelijke aanwijzing van bepaalde feiten als vallende onder het delict dierenmishandeling, doch ook in het stellen van min of meer gedetailleerde normen of in het scheppen van administratief toezicht (vergunningstelsel).

Hieruit vloeit de opzet van het wetsontwerp voort.

Behalve de reeds besproken aanvullingen der algemene strafbepalingen (§ 2, *a*) worden enkele zo concreet mogelijk omschreven feiten als bijzondere gevallen van de algemene overtreding van dierenmishandeling opgenomen: artikel 455, tweede lid, Sr. (zie artikel 11). Daaruit volgt tevens, dat in die gevallen geen sprake kan zijn van een „redelijk doel”, tenzij uitzonderlijke rechtvaardigingsgronden voorhanden zijn. Er zijn gevallen denkbaar, waarin het gepleegde feit ook onder het ernstiger delict van artikel 254 Sr. zal vallen. De algemene strafbepalingen met de daaraan toegevoegde bijzondere bepalingen blijven op de boven reeds vermelde gronden deel uitmaken van het algemene strafrecht.

Ook de indeling onder de delicten tegen de zeden dient, naar de mening der ondergetekenden, gehandhaafd te worden. Het door dierenmishandeling aangetaste rechtsgoed wordt aldus op voor ieder aanvaardbare wijze omschreven, terwijl de ernstige morele laakbaarheid daaruit ten duidelijkste blijkt.

Tot de zedelijke normen, welke door nieuwe delictomschrijvingen tevens tot rechtsnormen dienen te worden gemaakt, rekenen de ondergetekenden niet die, welke kunnen worden samengevat in begrippen als de waardigheid van het dier of de ongeschondenheid van zijn natuurlijke staat. Slechts wat volgens algemene opvatting als dierenmishandeling in engere zin wordt beschouwd — het veroorzaken van pijn of letsel, het benadelen van de gezondheid en het onthouden van de nodige verzorging —, mag strafbaar gesteld worden; daarnaast kan h.i. thans dierenkwellig als overtreding worden aangemerkt. Een verdergaande strafbaarstelling — ter bescherming van de bedoelde waardigheid of natuurlijke staat —, zoals sommige dierenbeschermers deze voorstaan, zou door de grote meerderheid der rechtsgenoten niet worden aanvaard. Het strafrecht beoogt nu eenmaal niet alle zedelijke normen een maatschappelijke sanctie te verschaffen. Bovendien is het zeer de vraag, of de bedoelde verdergaande normen tot de algemeen aanvaarde moraal behoren. Zij naderen de opvatting van het dier als rechtssubject; al wordt wel eens in dierenbeschermingskringen van de „rechten van het dier” gesproken, de stelling, dat het dier rechtssubject is of als zodanig moet worden erkend, vindt ook daar vrijwel geen verdedigers meer.

Voorzover de oplossing van min of meer „brandende” kwesties gevonden moet worden in administratief toezicht (vergunningen) of in gedetailleerde normen, is het Wetboek van Strafrecht uiteraard niet de plaats voor regeling daarvan. De desbetreffende artikelen zijn in een hoofdstuk „Bijzondere voorschriften” van het onderhavige wetsontwerp opgenomen. Zij beperken zich overigens, wat de gedetailleerde normen betreft, tot de behandeling van waak- en heemhonden. Het lijkt de ondergetekenden gewenst om de regeling op dit vrij technische terrein, evenals die inzake de eisen, welke bij vergun-

ningen kunnen worden gesteld (circussen, dierentuinen, honden- en kattenwinkels, enz.) te delegeren. Aldus kunnen tevens bij technische of economische ontwikkelingen spoedig de eventueel noodzakelijke wijzigingen tot stand komen.

Vanzelfsprekend staat speciaal dit hoofdstuk „Bijzondere voorschriften” voor latere aanvulling open. Het onderhavige wetsontwerp maakt geen aanspraak op het laatste woord inzake dierenbescherming. Ook thans geldt het gezegde van Minister Heemskerk, dat de oogst, welke rijp is, wordt binnengehaald. In dit geval een tweede oogst, ruim dertig jaren na de eerste van 1920, welke ongeveer na een gelijke periode volgde op de invoering van het Wetboek van Strafrecht.

Bij de uitvoering van deze wet zullen de ondergetekenden ongetwijfeld geregeld de behoefte gevoelen aan voorlichting en advies. Zij achten het daarom gewenst een vast college van advies en bijstand in te stellen, dat zal moeten beschikken over theoretische en praktische deskundigheid op het uitgebreide gebied der dierenbescherming en waarin tevens rekening zal worden gehouden met de grote verscheidenheid van gezichtspunten, die bij deze stof van belang zijn. Belanghebbenden, deskundigen en dierenbeschermers kunnen hierin vertegenwoordigd zijn, terwijl ministeriële vertegenwoordigers als adviserende leden zijn gedacht. Van het aldus te scheppen contact koesteren de ondergetekenden goede verwachtingen.

Tenslotte zij nog medegedeeld, dat het onderhavige wetsontwerp, benevens de memorie van toelichting zijn opgesteld door een interdepartementale commissie onder voorzitterschap van Mr. J. H. Klante, Secretaris-Generaal van het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid. Deze commissie heeft zich harerzijds laten voorlichten door organisaties en deskundigen op het gebied van de dierenbescherming en ook andere belanghebbenden in de gelegenheid gesteld zich over haar voorstellen uit te spreken.

Toelichting op de artikelen

HOOFDSTUK I

Artikel 1-4. De Raad voor de Dierenbescherming zal op verzoek van de Regering of uit eigen beweging van advies dienen betreffende de dierenbescherming in het algemeen, in welk verband hij ook voorstellen zal kunnen doen tot uitbreiding of wijziging van de wettelijke bepalingen op dit gebied. Het ligt in het voornemen de Raad reeds te doen adviseren over de algemene maatregelen van bestuur, welke ter uitvoering van de onderhavige wet zullen worden ontworpen.

HOOFDSTUK II

Artikel 5. Daar de behandeling van waakhonden vaak zeer slecht is, hebben verscheidene gemeenten reeds een verordening op het houden van deze dieren gemaakt. Thans wordt voorgesteld, deze materie voor het gehele land bij algemene maatregel van bestuur te regelen. Het ligt in de bedoeling daarbij, voor het geval de honden worden vastgelegd of opgesloten, minimumeisen te stellen, waaraan alsdan moet worden voldaan. Deze voorschriften zullen o.a. betrekking hebben op de afmetingen van de lijn (deze zal een zgn. looplijn moeten zijn), de ren en het hok.

Artikel 6. Het is de ondergetekenden gebleken, dat de behandeling van honden en katten in dierenwinkels, dierenpensjons, asyls, e.d. in bepaalde gevallen veel te wensen overlaat. In navolging van tal van gemeenten achten zij het gewenst het houden van dergelijke inrichtingen aan een vergunning te binden. Bij de vergunning kunnen dan voorschriften worden gegeven over bijv. de verzorging en de huisvesting der dieren. Een en ander zal worden uitgewerkt in een algemene maatregel van bestuur, waarin ook zal worden bepaald, in welke gevallen een vergunning kan worden geweigerd. Dit zal o.a. het geval zijn, wanneer de aanvrager is veroordeeld terzake van overtreding van de artikelen 254 of 455 van het Wetboek van Strafrecht.

Het tweede lid voorziet in een beroepsmogelijkheid bij Gedeputeerde Staten.

Artikel 7. De dieren, waarvan in dit artikel sprake is, behoeven doorgaans in gevangenschap en gelet op ons klimaat een bijzondere zorg, waarvoor speciale ervaring en kundigheid vereist zijn. Het artikel is slechts toepasselijk op vier categorieën van inrichtingen, nl. de dierenhandel („ten verkoop voorradig”), dierenparken („tentoongesteld”), circussen e.a. („vertoond”) en dressuurinrichtingen („gedresseerd om te worden vertoond”).

Bij inrichtingen van elk van deze groepen komt het voor, dat dieren onvoldoende verzorging ondervinden, hetzij door het ontbreken van kennis en ervaring, hetzij door het ontbreken van voldoende middelen, hetzij wellicht zelfs door bewuste nalatigheid, gebaseerd op een commerciële afweging der daardoor bespaarde verzorgingskosten en het daaruit anderzijds voortvloeiende verlies van een zeker percentage der dieren. De ondergetekenden wensen met het voorgestelde vergunningsstelsel niet meer te bereiken dan de mogelijkheid om, door het stellen van minimale eisen, excessen te voorkomen of tegen te gaan. De tweede ondergetekende, aan wie in verband met zijn bemoeiingen met de natuurbescherming, waaronder ook de internationale natuurbescherming, de uitvoering van dit artikel wordt opgedragen, hoopt daarbij met deskundige adviezen, onder meer uit de kringen van de hierbij betrokken inrichtingen, te worden gesteund.

Teneinde te ver gaande detaillering in de wet te voorkomen hebben de ondergetekenden het wenselijk geacht de werksfeer van het eerste lid ruim te omschrijven en in het tweede lid de mogelijkheid te scheppen voor het maken van uitzonderingen.

In de voorschriften, welke krachtens het derde lid aan een vergunning kunnen worden verbonden, kunnen onder meer beperkingen worden gesteld ten aanzien van soorten of aantallen van dieren, welke naar verwachting in de betrokken inrichting behoorlijke verzorging en behandeling zullen vinden. Het vierde lid steunt op een andere gedachte, namelijk deze, dat het uit een oogpunt van bescherming van uiterst zeldzame diersoorten gewenst kan zijn om, als een onderdeel van de internationale samenwerking op dit punt, te bevorderen, dat de beschikbaar komende exemplaren van deze soorten slechts worden gehouden in die dierentuinen, waaraan de verzorging daarvan het best kan worden toevertrouwd.

De drie volgende leden beogen te voorkomen, dat de inrichtingen, waarop dit artikel toepasselijk is, onnodig in hun bewegingsvrijheid zouden worden belemmerd.

Artikel 9. Doordat dierenmishandeling meestal niet in het openbaar geschiedt, wordt een groot aantal gevallen nimmer ontdekt. Om dit aantal zo veel mogelijk te beperken, wordt hier en in artikel 12 voorgesteld, de opsporingsambtenaren bijzondere bevoegdheden te verlenen.

HOOFDSTUK III

Artikel 10. In het huidige artikel 254 van het Wetboek van Strafrecht worden slechts enkele wijzigingen voorgesteld. Allereerst lijkt het wenselijk, het strafmaximum te verhogen, om daardoor de ernst van het misdrijf beter tot uitdrukking te brengen. In de tweede plaats wordt onder 2° „het nodige levensonderhoud” vervangen door „de nodige verzorging”, waardoor verschillende gevallen van verwaarlozing, welke thans niet strafbaar zijn, omdat het „onzettelijk de gezondheid benadelen” niet te bewijzen is, onder het artikel zullen vallen.

Voorts lijkt het gewenst de mogelijkheid te openen aan degenen, die zich bij herhaling aan het misdrijf van dierenmishandeling schuldig hebben gemaakt of die eerder gestraft zijn wegens overtreding van artikel 455, een hogere straf op te leggen.

Tenslotte wordt op de gronden, welke reeds in het algemeen deel dezer toelichting werden genoemd, voorgesteld de bepaling, dat poging tot het misdrijf van dierenmishandeling niet strafbaar is, te schrappen.

Artikel 11. Zoals reeds in het algemeen deel werd medegedeeld, wordt behoefte gevoeld aan strafbaarstelling van de niet opzettelijke dierenmishandeling.

In verband daarmee wordt thans een algemeen geformuleerde overtreding voorgesteld, waarin tevens de dierenkwelling wordt strafbaar gesteld.

Bij de overtreding is thans, evenals bij het misdrijf, verbeurdverklaring mogelijk gemaakt, terwijl eveneens een bepaling over recidive is opgenomen.

In het tweede lid van artikel 455 worden enkele delicten opgesomd, waarbij niet behoefte te worden bewezen, dat het handelen of nalaten „nodeloos” is geschied. De redenen daartoe zijn vermeld in het algemeen deel dezer memorie.

ad a en b. De redactie hiervan sluit aan bij hetgeen in het huidige artikel 455, onder 1 en 5 is bepaald.

ad c. Men brengt soms koeien met overvolle uiers, waarvan de spenen zelfs wel worden dichtgeplakt of dichtgestopt, naar de markt om te suggereren, dat deze dieren een bijzonder grote melkproductie hebben, waardoor men ze tegen een hogere prijs hoopt te verkopen. Niet alléén is de sterk verhoogde spanning in de uiers voor de dieren pijnlijk, doch bovendien worden de koeien in het lopen sterk bemoeilijkt. Door de onderhavige bepaling wordt de strafbaarheid hiervan buiten twijfel gesteld.

ad d. Runderen plegen, vooral op jonge leeftijd, gevoelig te zijn aan de hoornbases. De ondergetekenden zijn derhalve van oordeel, dat deze dieren niet aan een hoorntouw behoren te worden vervoerd, zoals nog meermalen plaats vindt. Evenmin behoort vervoer van runderen, aangebonden aan een halstouw, plaats te vinden, daar dit kan leiden tot afsnoering van de luchtwegen, beschadiging van de kaakranden en zelfs bij het aanbinden in een vervoermiddel tot ophanging.

ad e. Zoals bekend, worden mestkalveren niet zelden in een nauwe of donkere ruimte gehouden (z.g. kistkalveren), omdat hierdoor het vlees blanker zou worden en in verband hiermede de geldswaarde van het dier zou toenemen. Ook indien zou vaststaan, dat zulks inderdaad het geval is, zijn de ondergetekenden van mening, dat een dergelijk economisch motief niet kan worden beschouwd als een redelijk doel, dat de voor het dier kwellende opsluiting in een zeer nauw of donker hok zou rechtvaardigen. De voorgestelde bepaling stelt zulks buiten twijfel.

ad f. Bij de verlossing van koeien, waarbij de geboorteweg te nauw is ten opzichte van de grootte van het kalf, zodat de geboorte van het kalf in zijn geheel niet dan wel zeer moeilijk kan plaats vinden, tracht men soms de geboorte van het jonge dier te forceren door middel van krachttoestellen of dierlijke trekkracht.

Deze wijze van verlossen, waarbij als regel een te grote trekkracht wordt aangewend, is voor het moederdier zeer pijnlijk. Aangezien andere verlossingsmethoden kunnen worden aangewend, welke minder pijnlijk zijn, dient deze verboden te worden.

ad g. Op het moment van intrekking van de Trekhondenwet, welke in artikel 14 wordt voorgesteld, dient het gebruik van een hond als trekdier te worden strafbaar gesteld.

ad h. Door de rechter wordt tot dusver aangenomen, dat het couperen van hondenoren en -staarten, mits op deskundige wijze verricht, geen strafbare dierenmishandeling is, aangezien het naar zijn oordeel een redelijk doel heeft, n.l. het verfraaien der dieren, waardoor hun waarde stijgt.

De opvatting, dat het couperen van hondenstaarten in het algemeen niet als dierenmishandeling kan worden beschouwd, achten de ondergetekenden juist, aangezien het couperen, hetwelk binnen enkele dagen na de geboorte van de hond pleegt te geschieden, op zich zelf in dat geval niet pijnlijk behoef te zijn en tevens de gevolgen er van niet kwellend voor het dier zijn. Voor jachthonden acht men het couperen van de staart zelfs nuttig. Om deze redenen is in dit artikel geen verbodsbepaling terzake opgenomen.

De gevolgen van het couperen van de oren zijn echter voor de dieren doorgaans wel kwellend. Immers om de oren het gewenste uiterlijk te geven, is veelal een pijnlijke nabehandeling nodig. De ondergetekenden hebben terzake het oordeel gevraagd van de Raad van Beheer op Kynologisch Gebied in Nederland. Het bleek, dat deze Raad een verbodsbepaling voor het couperen van hondenoren wenselijk achtte. Hij deelde mede zich er van bewust te zijn, dat hierdoor sommige honden niet langer aan internationale keuringen zouden kunnen deelnemen, doch dat het verbod anderzijds een prikkel voor de kynologen zou kunnen zijn om door fokken het uiterlijk voorkomen der dieren aan een bepaalde standaard te doen beantwoorden. Op grond van dit advies achten de ondergetekenden het volledig verantwoord zulk een verbod in het onderhavige wetsvoorstel op te nemen. Zij verwachten, dat geleidelijk in steeds meer landen een coupeerverbod zal gaan gelden, waardoor eventuele economische bezwaren, gelegen in verminderde exportkansen, zullen verdwijnen. Illustratief is hier, dat in Groot-Brittannië, waar de hondensport op zeer hoog peil staat, honden met ingekorte oren reeds sinds jaren niet meer aan schoonheidswedstrijden mogen deelnemen.

ad i. Voor het couperen van paardenstaarten wordt als redelijk doel aangevoerd een verhoging der gebruiks- en handelswaarde, alsmede een verfraaiing van het uiterlijk. Een en ander wordt in de jurisprudentie in den regel aanvaard.

Daarentegen pleiten sinds tal van jaren velen, ook in de kringen der paardenkenners en -gebruikers, voor een coupeerverbod: de zo juist vermelde motieven houden huns inziens geen stand, terwijl het naar hun mening kwellend en tevens schadelijk is om het paard van zijn natuurlijk afweermiddel tegen vliegen, horzels e.d. te beroven.

Terzake is advies gevraagd aan de overkoepelende organisatie op het gebied van het paardengebruik en de paardenfokkerij, het Centrum Paardenbelangen. Het bestuur dezer organisatie achtte het instellen van een coupeerverbod ongewenst op grond van de economische nadelen, welke daaruit voor de betrokkenen zouden voortvloeien, doch gaf niet aan, van welke aard deze nadelen zouden zijn. Aangezien zulk een verbod in feite alleen de trekpaarden (zgn. koudbloedpaarden) zou betreffen — bij alle andere inheemse rassen is het couperen nimmer toegepast of sinds enige jaren door toedoen van de stamboekorganisaties afgeschaft —, werd vervolgens tot de organisatie van eigenaren en fokkers van trekpaarden, de Koninklijke Vereniging „Het Nederlandse Trekpaard”, het verzoek gericht, de nadelen van een coupeerverbod te willen uiteenzetten. Deze vereniging is er echter, naar de mening der ondergetekenden, niet in geslaagd, de nadelen op overtuigende wijze aan te tonen: haar argumentatie was grotendeels gebaseerd op het bezwaar van het leidselfangen, hetwelk hieronder ter sprake komt.

De ondergetekenden zijn derhalve na ampele overweging tot de slotsom gekomen, dat een verbod van het couperen van paardenstaarten gewenst en verantwoord is. Het is immers op grond van de afwijzende houding van de organisaties der belanghebbenden niet te verwachten, dat zij zelf tot het treffen van maatregelen zullen overgaan, welke op afschaffing van het couperen gericht zijn.

Vóórgesteld zij, dat het couperen op zich zelf geen pijn behoef te veroorzaken. Het gemis van een natuurlijk en doeltreffend afweermiddel tegen insecten is echter, ook naar de mening der ondergetekenden, een kwelling voor het dier. Huns inziens kan dit gemis in de practijk niet worden vergoed door het gebruik van insectenpoeders of andere kunstmatige middelen. De verfraaiing van het uiterlijk door het couperen achten zij, in overeenstemming met vele paardenkenners, problematisch. De voorstanders van de korte staart zien voorts in de uitschakeling van het gevaar van het zgn. leidselfangen een verhoging van de gebruikswaarde. De twijfel van de tegenstanders lijkt de ondergetekenden echter gegrond. In de landbouwper wordt het bedoelde bezwaar menigmaal bestreden: bij voldoende oplettendheid tijdens het mennen kan, aldus verscheidene deskundigen, het vangen van de leidselfs worden voorkomen. Bovendien vertonen gecoupeerde paarden de neiging

om ter wering van insecten op ongelegen oogenblikken achteruit te slaan; voorts zullen zij, indien zij door vliegen e.d. geplaagd worden, in het algemeen onrustiger zijn dan hun ongecoupeerde soortgenoten. De kans op ongelukken is dientengevolge groter. De ondergetekenden zijn derhalve geenszins overtuigd, dat het couperen de gebruikswaarde der paarden verhoogt.

Van een coupeerverbod heeft voorts geen blijvende belemmering van de binnenlandse handel te worden verwacht. Aangaande mogelijke repercussies voor de export zien de ondergetekenden geen redenen voor een pessimistische beschouwing. In West-Duitsland bestaat sinds geruime tijd een coupeerverbod, terwijl in Engeland het couperen in onbruik is geraakt. Het is bovendien zeer de vraag, of die importlanden, welke thans wellicht nog een zekere voorkeur voor gecoupeerde trekpaarden tonen, in de toekomst ongenegen zouden zijn om ongecoupeerde paarden af te nemen. De export van trekpaarden met werkelijke bestemming van gebruiks- of fokpaard is overigens in de laatste jaren van zeer geringe omvang geweest; ten aanzien van slachtpaarden maakt uiteraard het bezit van een lange of korte staart geen verschil.

De ondergetekenden hebben dan ook het verkorten van de staartwervelkolom van paarden, d.w.z. het couperen, in het onderhavige ontwerp strafbaar gesteld.

ad j. Het dragen van oogkleppen betekent voor paarden veelal een kwelling. Daar gebleken is, dat paarden zonder oogkleppen over het algemeen geen gevaar opleveren voor het verkeer, lijkt een verbod hier op zijn plaats. Verscheidene gemeenten zijn reeds tot het uitvaardigen van een dergelijk verbod overgegaan. De ondergetekenden achten het echter wenselijk, dat het verbod niet zal gelden voor paarden, welke uit hoofde van hun bijzondere eigenschappen zonder oogkleppen gevaar voor het verkeer zouden opleveren. Tevens zal een uitzondering moeten worden gemaakt voor paarden, welke gespannen plagen te worden voor lijk- en staatsiekoetsen, dan wel bij draverijen en concoursen-hippique worden gebruikt, aangezien deze dieren, bv. door een menigte langs de kant van de weg, gemakkelijk kunnen schrikken, waardoor de veiligheid in gevaar zou worden gebracht of het decorum van de stoet kan worden verstoord. Een en ander is op beknopte wijze in de voorgestelde redactie neergelegd.

Artikel 12. De bevoegdheid om plaatsen te betreden wordt in artikel 551 Sv. reeds voor de opsporing van verschillende in het Wetboek van Strafrecht strafbaar gestelde feiten gegeven. Op de bij de toelichting op art. 9 genoemde grond is het wenselijk, in dit artikel ook de artikelen 254 en 455 Sr. te noemen.

Artikel 13. Artikel 65 van de Veewet bepaalt thans, dat iedere hond of kat, welke zich op een erf bevindt, door of vanwege de gebruiker daarvan mag worden gedood. Deze bepaling gaat te ver, terwijl zij tevens in de Veewet niet thuis hoort. Hier is slechts plaats voor een voorschrift dat, wanneer er hondsdolheid heerst, honden, welke niet zijn voorzien van een muilkorf, of katten mogen worden gedood, wanneer ze zonder toezicht zijn.

Daar „erf” door de jurisprudentie zeer eng wordt uitgelegd, is deze term vervangen door het woord „perceel”. Hierdoor wordt

het mogelijk in het bovenbedoelde geval ook honden en katten, welke zich op niet aan een huis grenzende landerijen of in gebouwen bevinden, te doden.

Artikel 14. Bij de wet van 16 Juni 1954, *Stb.* 203 is bepaald, dat nieuwe inschrijvingen, als bedoeld in artikel 1, lid 1, onder 2°, van de Trekhondenwet 1910, *Stb.* 203 niet meer plaats vinden. Het aantal vergunninghouders zal dus gaandeweg verminderen, zodat op het moment van intrekking van de Trekhondenwet, welke eerst over enige jaren zal plaats vinden, slechts een betrekkelijk gering aantal personen hiervan enig nadeel zal ondervinden. Dit weegt dan niet meer op tegen het grote voordeel, dat aan het afschaffen van het trekhondenstelsel verbonden is.

HOOFDSTUK IV

Artikel 16. Slechts de bepalingen, welke geen uitwerking behoeven en niet tot een overgangstijd nopen, kunnen direct in werking treden.

De inwerkingtreding van de overige bepalingen zal bij Koninklijk besluit geschieden.

Het ligt in de bedoeling om, waar nodig, tussen de afkondiging van deze Koninklijke besluiten en de daarin genoemde datum van inwerkingtreding der wetsbepalingen een behoorlijke tijdsruimte te laten.

De Minister van Justitie,

L. A. DONKER.

*De Minister van Onderwijs, Kunsten
en Wetenschappen,*

J. CALS.

De Minister van Binnenlandse Zaken,

BEEL.

De Minister van Verkeer en Waterstaat,

J. ALGERA.

De Staatssecretaris van Economische Zaken,

G. M. J. VELDKAMP.

*De Minister van Landbouw, Visserij
en Voedselvoorziening,*

MANSHOLT.

*De Minister van Sociale Zaken
en Volksgezondheid a.i.,*

W. DREES.